

בשבת־קודש פרשת במדבר תשל"ה ביאר הרבי את המשנה באבות, פרק ו' משנה א': 'ר' מאיר אומר כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו'". ובין השאר אמר (הדברים לקוחים מרשימה פרטית שהיתה למראה עיני הרבי ולא פורסמה עד עתה):

הפירוש ב"מרחקתו מן החטא וכו'"; לימודו פועל רק זה ש"מרחקתו מן החטא", שמלמעלה מרחקים אותו מחטא, "שלא יאונה לצדיק כל אוי". אבל בכל זאת אין זה מספיק שלא יחטא בפועל, שהרי אם לא ילמוד הלכות למעשה (רק תורה לשמה לחוד ולא כדי לידע את המעשה אשר יעשו) לא יועיל שום דבר שלא יכשל בו. כדי לדעת הלכות בפועל לא יועיל דבר, צריכים פשוט לשבת וללמוד! קיצור שולחן־ערוך, שולחן־ערוך אורח־חיים, הלכות ברכת הנהנין, הלכות מוקצה וכו' וכו'.

ברשימה אחרת מאותה התוועדות (שיחות־קודש תשל"ה, כרך ב, עמ' 115) נזכרו גם "הלכות תפילה, דיני הפסק (בחפילה ו) בקריאת שמע", ולגבי הלכות מוקצה, אמר הרבי שבסידורו הביא אדמור"ר הזקן "הלכתא רבתא לשבתא" – משום שזה נוגע לכל אחד ואחד שבערב שבת יעיין בשולחן־ערוך כדי לידע את המעשה אשר יעשה!

בפרש"י ז"ל שם ובשבת קדש בעלות המנחה יעסקו בהל' שבת כי הלכתא רבתא לשבתא ובקל יכול האדם ליכשל בה ח"ו אפילו באיסור כרת וסקילה מחסרון ידיעה ושגגת תלמוד עולה זדון ח"ו ואצ"ל באיסורי דברי סופרים שרבו כמו רבו למעלה ובפרט באיסורי מוקצה דשכיחי טובא וחמורים ד"ס יותר מד"ת כמ"ש רז"ל שכל העובר על דברי חכמים אפילו באיסור קל של דבריהם כמו האוכל קודם תפלת ערבית וכה"ג חייב כיתה כעובר על חמורות שבתורה וכל יחיד אל יפרוש עצמו מן הציבור אפילו ללמוד ענין אחר כ"א בדבר שהציבור עסוקין בו ואצ"ל שלא

דיני מוקצה

טלטול
מוקצה

סוגי
המוקצה

טעם
איסור
מוקצה

מוקצה

טעמי איסור מוקצה

אדה"ז מביא ג' טעמים לאיסור מוקצה:

א) למען ינוח - 'אסרו חכמים .. אמרו מה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהא הלוכך בשבת כהלוכך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר קל וחומר שלא יהא הטלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהא כיום חול בעיניו ויבא להגביה ולתקן כלים מפניה לפינה או מבית לבית או להצניע להסיע אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה למען ינוח'

ב) גזירה משום הוצאה - 'ועוד מפני גדר הוצאה נגעו בה שמא ישכח ויוציא הדבר שמטלטל בידו לרשות הרבים והיה מן הראוי לפי זה לאסור אפילו טלטול כלים שצריך להם אלא שאין גוזרים על הצבור יותר מדאי.'

ג) היכר לשבת אף לבטלנים - 'ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומנות אלא בטלים כל ימיהם כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהם הם שובתים ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שביתה הניכרת לפיכך שביתה מדברים אלו היא שביתה השווה בכל אדם ומפני זה נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים שצריך להם כמו שיתבאר'

טעמי איסור מוקצה

איסור מוקצה כל כולו הינו מ'תקנת חכמים' – ואיננו תולדה של 'אב' מלאכה. ולכן נחלקו הראשונים האם למעשה מוקצה חמור משאר השבותים או קל או שווה.

מוקצה > שבות

הרמב"ן

– מוקצה קל יותר
מטלטול בכרמלית

מוקצה = שבות

הרמב"ם

– לא חמור יותר.
כותב הצ"צ – שלדעת
הרמב"ם, מוקצה שווה לשאר
שבותים, דהיינו שהם דומים
למלאכה או שמביאים לידי
מלאכה

מוקצה < שבות

רש"י וטור

– מוקצה חמור מטלטול
בכרמלית כיון 'דיש סמך'
למוקצה מן התורה, או
הואיל דאפשר על פי
הרוב ע"י ככר או תינוקי

נפקא מינא:

- במקום הפסד מרובה לא גזרו
- האם הותר מוקצה לצורך חולה?
- על מוקצה.
- ועוד

פרטי דיני מוקצה

שילמדו בשיעורים הקרובים

אופני היתר
טלטול מוקצה

איסור
טלטול מוקצה

סוגי
המוקצה

מיגו
דאתצקאי

בסיס לדבר
האסור

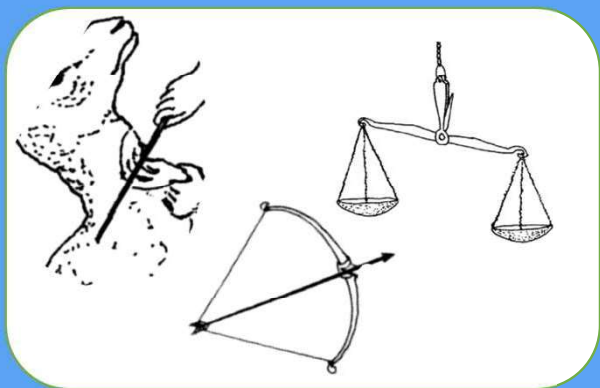

סוגי המוקצה

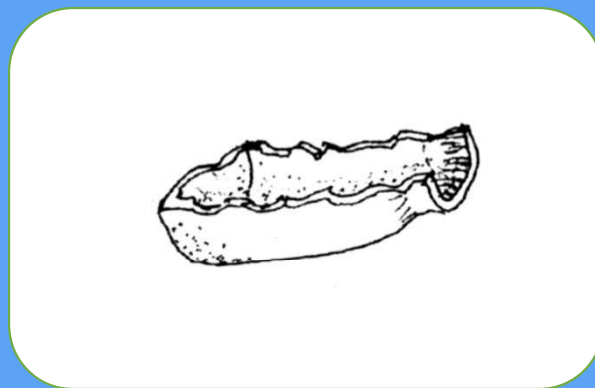
תשעה סוגים

ג) מוקצה מחמת חסרון כיס

כלי שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס דהיינו כלי שאדם מקפיד עליו שלא יפגם כגון סכין של שחיטה ומילה ושל ספרים.

ב) שברי כלים

א) 'מוקצה מחמת גופו'

- כל דבר שאינו כלי ולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים ומעות וקנים ועצים וקורות ועפר וחול ומת ובעלי חיים וגרוגרות וצמוקים שהם מונחים במקום שמייבשים אותם וכל כיוצא בדברים.

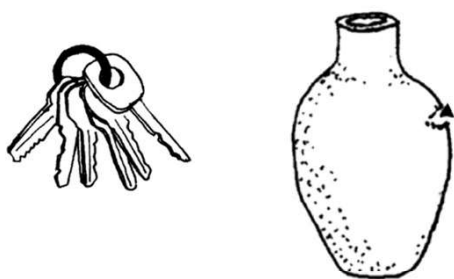

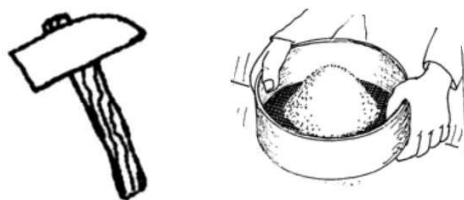
סוגי המוקצה

תשעה סוגים

(ו) כלי שמלאכתו להיתר.

(ה) כלי שמלאכתו לאיסור

(ד) 'מוקצה מחמת מיאוס'

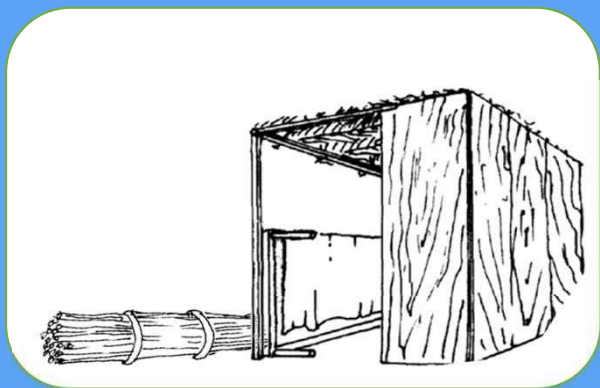

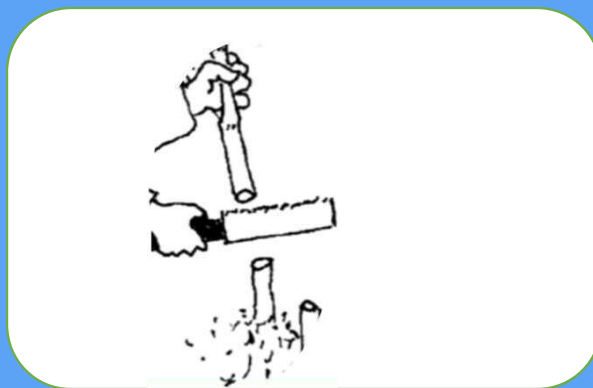
סוגי המוקצה

תשעה סוגים

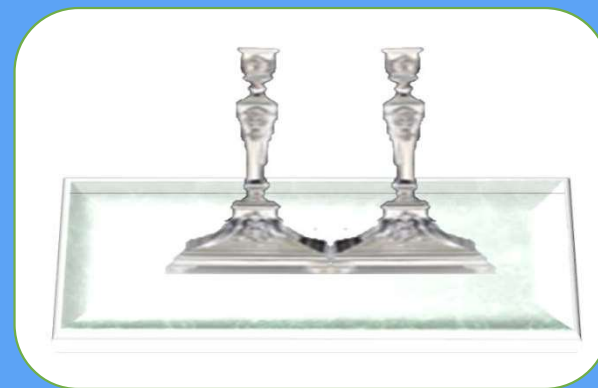
ט) מוקצה מחמת מצוה
כגון עצי סוכה ונוייה.

ח) דבר שהיה בין השמשות מחובר או
מחוסר צידה:

ז) בסיס לדבר האסור

דיני טלטול מוקצה

כל דבר שאסור בטלטול משום מוקצה אסור לטלטלו בידי, אך מותר לגעת בו מבלי להזיזו מותר. אך לאכלו אסור.

שאר הנאה ממוקצה מבלי לטלטלו מותר.

אסור להרים קטן שיש בידו מוקצה אא"כ יש סכנת חולי

מותר לבקש מקטן להניח את המוקצה במקומו

טלטול מוקצה במקום הפסד –

אין לטלטל מוקצה אפילו בהפסד מרובה

רק מפני הדליקה או מפני הליסטים התירו טלטול מוקצה – מפני שבמקרים אלו אלמלא שנתיר לטלטל מחמת היותו בהול ונפחו יבוא לידי איסור חמור יותר. במקרים אחרים של הפסד מרובה לא התירו

טלטול מן הצד [שית' לקמן] התירו במקום הפסד מרובה

דיני טלטול מוקצה

לא התירו מוקצה במקום צעב"ח, ולכן בהמה שנפלה לבור וכו' אסור להרימה. אך במקום הפסד מרובה וצעב"ח מותר לטלטל מוקצה

אף לצורך חולה שאיב"ס לא התירו טלטול מוקצה אלא א"כ עושה זאת בשינוי. ולכן אסור לטלטל תנור מאוורר וכו' לצורך חולה א"כ יעשה זאת בשינוי.

באם הותר לחולה תרופה או מאכל שבשלו נכרי מותר אף לטלטלו לכו"ע

אמירה לנכרי באיסור מוקצה

מוקצה גמור לצורך שימוש בגופו או מקומו מותר - כגון לטלטל נר כדי שיאיר - אך אין להקל בזה לעם הארצות שמקלים הרבה בהלי אמירה לנכרי.

מוקצה גמור לצורך שמירתו – אין לטלטל ע"י נכרי.
[נלעני"ד – שמוקצה גמור שאיננו כלי כלל אין כל היתר ע"י נכרי].

כלי שמלאכתו לאיסור – מותר לאמר לנכרי לטלטלו לצורך גופו או מקומו, [אך אין להקל בזה לעם הארצות שמקלים הרבה בהלי אמירה לנכרי].

אמירה לנכרי באיסור מוקצה

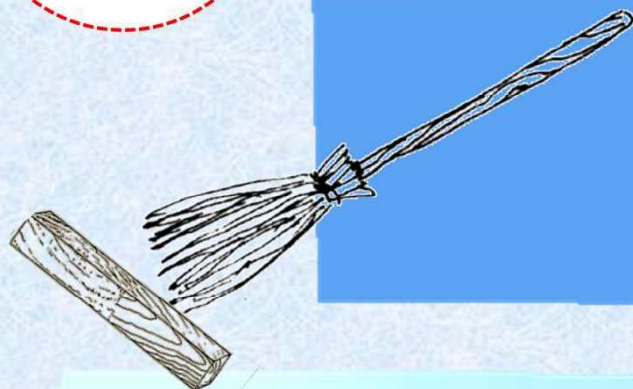
כלי שמלאכתו לאיסור – יש שהתירו לאמר לנכרי לטלטלו אף כדי להצניעו ולשומר.

בהפסד גדול או צורך גדול – מותר כל טלטול מוקצה ע"י נכרים. ולכן באם השאיר כלים חשמליים יקרים בחוץ ועלולים להגנב או להתקלקל רשאי לאמר לנכרי לטלטלם.

בצעב"ח – כנ"ל

דיני מוקצה - טלטול מן הצד

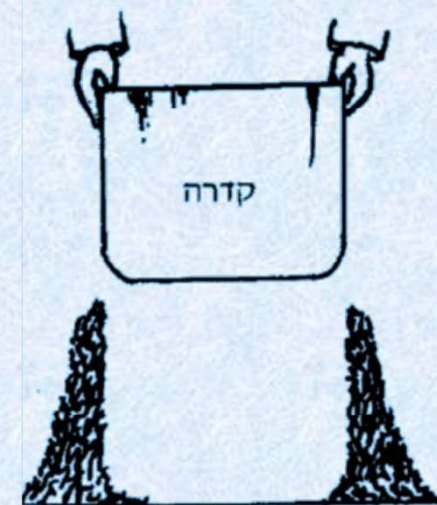

טלטול מן הצד

– היינו לטלטל את המוקצה ע"י דבר אחר, כגון ע"י מטאטא, ע"י מקל או כגון שהמוקצה מונח ע"ג חפץ [באופן שלא נעשה בסיס כפי שיתבאר לקמן]

אך אסור לטלטל לצורך המוקצה ע"י דבר אחר – כגון לדחוף מוקצה ע"י מקל, לנקות לכלוך ע"י סכין.

– מותר רק באם הטלטול איננו לצורך המוקצה. – כגון ספר קודש שמונח ליד מכשיר חשמלי שבעת נטילת הספר המכשיר יזוז – מותר. מותר להכניס אוכל למקפיא אף שבאותה העת ניזוז מוקצה.

דיני מוקצה - טלטול מן הצד

כאשר מטלטל את המוקצה ע"י דבר אחר, ראוי לנער ממנו את המוקצה באם ניתן.

אך אם:

1. אי אפשר לנער
2. או ע"י ניעור המוקצה, ינזק הדבר המותר
3. או שזקוק למקום שמפנה ממנו את ההיתר – אין צריך לנער וניתן לטלטל את המוקצה עם הדבר המותר בטלטול.

באם איננו רוצה לנער את המוקצה מחשש שהוא ישבר – כגון פמוטות, איננו צריך לנערם. בפרט שבד"כ זקוק למקום זה.

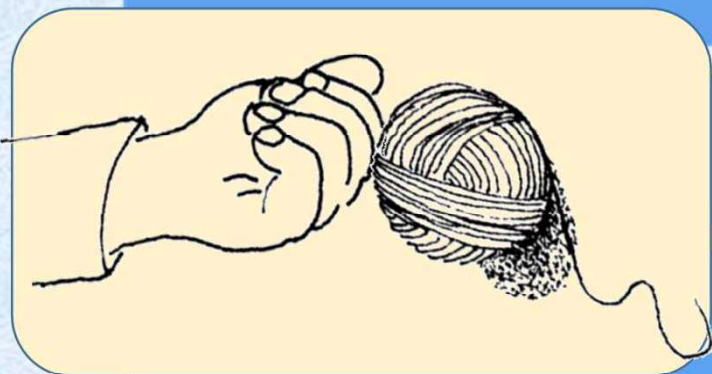
באם מטלטל את הדבר המותר – לצורך הדבר המותר – וצריך גם את המוקצה במקום אחר, יש מקום להתייר.

דיני מוקצה - כלאחר יד

טלטול כלאחר יד

– [שינוי מדרך החול] מותר לטלטל את המוקצה בגופו שלא ע"י ידיו, כגון: באחורי ידיו, בין אצילי ידיו [מרפקים], לנענו בגופו, ברגליו, ע"י ניפוח.

מותר לטלטל כך אף לצורך שמירת המוקצה עצמו, וכש"כ כשצריך למקומו של המוקצה.

היתר זה הוא בכל סוגי המוקצה

מותר אף לשבת ע"ג מוקצה למרות שהוא מתנועע.

המושיט ידו ליטול דבר המותר ואגב זה זז מוקצה מותר – שהרי זה באחורי ידיו.

דיני מוקצה - כשכבר הרימו

נטל את המוקצה בטעות / במזיד –
בזה יש לחלק בין סוגי המוקצה:

מוקצה גמור

- שנטלו בטעות או שכבר היה בידו
בדרך היתר, מיד שנזכר או שתם
ההיתר ראוי לו להשליכו. אא"כ זה
מקום הפסד.

[ולכן פח שהינו כל כך מסריח
שאיננו ראוי לכל שימוש שנטלו ע"מ
לזרוק את תכולתו אסור להחזירו
לבית אא"כ נתן בו מעט מיס].

כלי שמלאכתו לאיסור –
מותר להמשיך לטלטלו
ולהצניעו במקום הראוי
לו. [מי שנטל בטעות
מחבת רשאי להחזירו
לארון ואיננו צריך
להשליכו מידו מיד].

אם נעשה המוקצה בעודו בידו

לא צריך להשליכו – כגון
ביו"ט הפריש חלה, או
המחזיקה בקבוק ונכנס
לתוכו החלב מהשאיבה.

דיני מוקצה - דברים המותרים בטלול

מאכלים וספרים – מותר לטלטל אפיו שלא לצורך כלל.

כלי שמלאכתו להיתר

[כגון סכין, שלחן וכיו"ב]:

מי שמשחק עם
כלים אלו כדי
להרגיע את רוחו –
יש שכתבו כי נחשב
הדבר לצורך.

'רוב העולם אינם נזהרים
בזה מלטלטל כלי שלא
לצורך זולת הלומדים'. ויש
שכתב שיש להם על מה
שיסמוכו ומנהג ישראל
תורה הוא.

מותר לטלטלם:

1. לצורך השמוש בהם
2. לצורך השמוש במקומם
3. לצורך שמירתם שלא ינזקו וכדו',
אך אין לטלטלם שלא לצורך כלל.

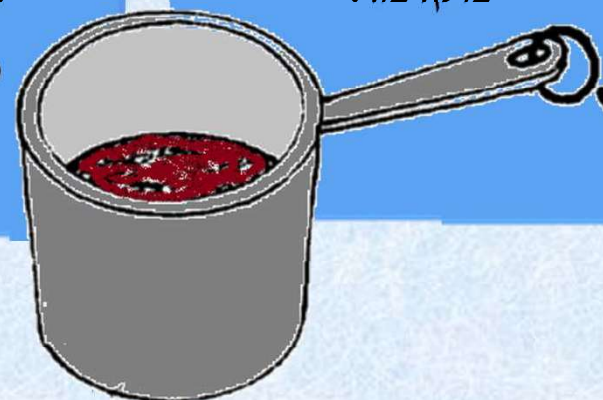

דיני מוקצה - דברים המותרים בטלטול

כלי שמלאכתו להיתר, אף עם דמיו יקרים מאוד, ומקפידים כמעט שלא להשתמש בו איננו מוקצה, אא"כ הוא כלי שייחדו לסחורה ומקפידים שלא להשתמש בו.

כל כלי שיש לו תשמיש קבוע של היתר לא הוי מוקצה, אף אם התשמיש העיקרי שלו הוא לאיסור. לדוגמא כלי בישול שמיועדים ג"כ לאכסון או הגשת אוכל.

טלטול חפצים כדי לסדר את החדר - מותר - דהוי לצורך מקומו.

דיני מוקצה - דברים המותרים בטלול

כלי שמלאכתו להיתר, אך נמנעים לגמרי מלהשתמש בו, וקובעים לו מקום שמשם אין נוטלים אותו, כגון שעון קיר יקר, תמונה אומנותית, ארון שעלול להנזק ע"י טלולו וכיו"ב – דעת המשנ"ב שהוי מוקצה חמור.

אולם כלי נוי שאינם יקרים נראה שאינם מוקצה.

גביע יקר מאוד איננו מוקצה, וכן כל כיו"ב,

כלי שהניחו בארון ואיננו משתמש בו כלל אלא לתשמיש מיוחד כגון גביע יקר המיוחד לפסח, אף שדמיו יקרים כל עוד שלא הוקצה לסחורה אף בכלי זהב המיוחד לפסח אין כל איסור. [ויש מחמירים]

כלי שמלאכתו לאיסור – דרכי טלטולו

מותר לטלטלו כדרכו עם זקוק להשתמש במקום בו נמצא החפץ.

מותר לטלטלו כדרכו באם זקוק להשתמש בגוף החפץ – כגון לבקוע אגוז עם פטיש, מחט להוציא קוץ, . להגיש אוכל בסיר. ומותר לטלטלו לצורך זה אף כאשר יכול לעשות זאת ע"י כלי שמלאכתו להיתר [בטורח].

אסור לטלטלו לצורך שמירתו שלא יגנב שלא ינזק.

באם רוצה לטלטלו כדי שיהי' מסודר, באם לולא זה לא יוכל להשתמש במקום מותר לטללם.

**משחק וטיפול
בבעלי חיים בשבת**

מגע וטלטול בעל חי

- בעלי חיים הינם מוקצה, לכן אסור להרימם ולטלטלם בידיים.
- מותר לגעת בבעל חיים באם לא יתנועע אפי' מקצתו. גם הזזת השערות נכון להחשיבה כטלטול מוקצה. לכן למעשה אין לגעת בבעלי חיים בשבת.
- בעלי חיים המיועדים למשחק ושעשוע ראוי גם אותם להחשיב כמוקצה. ולילדים עם צרכים מיוחדים הזקוקים לתרפיה עם הבע"ח - ניתן להקל.
- מותר להוליך בלע חיים ברצוע שלו.

האכלת בעלי חיים.

- מותר להאכיל רק בעל חיים ששייך לנו ומזונתיו עלינו. אך שאר בעלי חיים שמשיגים את מזונם מן הטבע וכיו"ב או שהינם של הפקר אין להאכילם, מלבד כלבים.
- בעלי חיים שנמצאים בכלוב ואינם שלנו, אך מוטל על יהודי אחר לאכילם, מותר לתת להם מזונותיהם בשבת.
- בעלי חיים ששייכים לנו מותר להאכילם אף יותר מן המעט הכרחי.
- בעלי חיים כגון דגים שלא צריכים לאכול יום יום ראוי שלא להאכילם בשבת.
- בעלי חיים שהלכלוך עלול להזיק להם, כגון עופות שמאכל יבש מסכנם, מותר לגרוף בשינוי את הלכלוך.
- כשמשליך מאכל מידו בלאו הכי והיה זורק למקום אחר י"ל שמותר לזרוק לפני בעלי חיים אף שאין מזונותיו עליו.
- אך אין ליקח מאכלים לטיול ולזרוק לבעלי חיים אף שזה בדרך הילוכו.
- מאכל הראוי לאכילת אדם אין לתיתו לבעלי חיים